

บทที่ 1

บทนำ

ความเป็นมาของปัญหา

ทรัพยากร คนนับ เป็นสิ่งที่มีคุณค่ามหาศาล ประเทศที่มีคนหรือพลเมืองที่มีคุณภาพย่อมจะมีความเจริญรุดหน้าในทุกด้านกว่าประเทศที่มีแต่ปริมาณของคนที่คอยคุณภาพ การเตรียมและสร้างเสริมกำลังคนให้เป็นทรัพยากรที่ทรงคุณค่าของชาติ ไว้ใช้เป็นพลังในการพัฒนาประเทศให้เจริญก้าวหน้าทัดเทียมนานาอารยประเทศต่อไปได้นั้น ปัจจัยที่สำคัญและจำเป็นอย่างยิ่งก็คือ "การศึกษา" ความสำคัญของการศึกษาของแต่ละประเทศนั้น อาจพิจารณาได้จากการกำหนดกฎเกณฑ์นโยบายการศึกษาของรัฐ สำหรับประเทศเรานั้น แผนการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2520 หมวด 2 ข้อ 10 ใ้ระบุไว้ให้เห็นได้โดยเด่นชัดว่า "รัฐพึงส่งเสริมการศึกษา โดยถือว่า การศึกษามีความสำคัญในอันดับสูงยิ่ง แห่งกิจการของรัฐ"¹ จึงพอสรุปได้ว่า การจัดระบบการศึกษาเป็นหน้าที่ของรัฐโดยเฉพาะ และการจัดการศึกษาทั้งปวงย่อมอยู่ภายใต้การควบคุมและกำกับดูแลของรัฐ

สำหรับการจัดระบบการศึกษาของไทย รัฐได้จัดทำเป็น 2 ระบบ คือ ในระบบโรงเรียนและระบบนอกรโรงเรียน เฉพาะระบบในโรงเรียนนั้น ได้กำหนดให้แบ่งการศึกษาออกเป็น 4 ระดับ ได้แก่ ระดับก่อนประถมศึกษา ประถมศึกษา มัธยมศึกษา และอุดมศึกษา เมื่อพิจารณาเปรียบเทียบความสำคัญของการศึกษาในระบบต่าง ๆ แล้ว จะเห็นว่า การจัดการศึกษาในระดับประถมศึกษานั้น มีความสำคัญและจำเป็นที่สุด เพราะเป็นการให้การศึกษาในระดับพื้นฐานสำหรับการพัฒนาทรัพยากรคน จึงได้กำหนดให้เป็นการศึกษาภาคบังคับ อันเป็นการเปิดโอกาสให้เยาวชนไทยได้มีสิทธิในการศึกษาเล่าเรียนทัดเทียมกันหมดทั่วทุกคน จึงเป็นการสมควร

¹ คณะกรรมการปฏิรูปการศึกษา, การปฏิรูปการศึกษา (ฉบับย่อ) (กรุงเทพฯ - มหานคร : โรงพิมพ์ชุมนุมสหกรณ์การเกษตรแห่งประเทศไทย, 2521), หน้า 56.

ที่รัฐจะได้พิจารณาจัดวางรากฐานและกำหนดมาตรฐานการศึกษาให้ดีขึ้น ส่วนการดำเนินงานในด้านการประถมศึกษา จะบรรลุผลสำเร็จสมความมุ่งหมายหรือตรงตามเป้าประสงค์ที่กำหนดไว้หรือไม่ ย่อมจะขึ้นอยู่กับปัจจัยสำคัญอื่น ๆ อีกหลายประการ อาทิเช่น ครู นักเรียน งบประมาณ ระบบการบริหาร อาคารสถานที่เรียน ระบบการส่งเสริมปรับปรุงด้านวิชาการที่ดี ตลอดจนการปรับปรุงและเปลี่ยนแปลงกิจการด้านการศึกษาให้เหมาะสมสอดคล้องกับสภาพแวดล้อมและสภาพการณ์ที่แปรเปลี่ยนไปอยู่ตลอดเวลา

สำหรับส่วนราชการหรือหน่วยงานที่ร่วมรับผิดชอบในการดำเนินงานด้านการประถมศึกษาอยู่ในปัจจุบัน มีอยู่ 4 หน่วยงาน คือ.-

1. กระทรวงศึกษาธิการ สำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาเอกชน และกรมการฝึกหัดครู
2. กระทรวงมหาดไทย โดยเทศบาล
3. ทบวงมหาวิทยาลัย โดยคณะศึกษาศาสตร์ หรือคณะครุศาสตร์ของมหาวิทยาลัยและวิทยาลัยครู
4. กรุงเทพมหานคร โดยสำนักงานการศึกษา กรุงเทพมหานคร

การจัดการศึกษาของกรุงเทพมหานคร

กรุงเทพมหานคร เป็นหน่วยงานบริหารที่เกิดขึ้นในยุคหลังเทศบาลนครหลวง (ซึ่งรวมเทศบาลนครกรุงเทพ และเทศบาลนครธนบุรี เข้าเป็นหน่วยงานบริหารเดียวกัน เพื่อประโยชน์ในการบริหารราชการและอำนวยความสะดวกแก่ประชาชนในด้านการปกครองท้องถิ่น) เป็นการจัดรูปการปกครองใหม่ ตามประกาศคณะปฏิวัติ ฉบับที่ 335 ลงวันที่ 13 ธันวาคม 2515 และต่อมาได้มีประกาศกระทรวงมหาดไทย เรื่อง จัดระเบียบราชการด้านการศึกษาของกรุงเทพมหานคร ซึ่งประกาศ ณ วันที่ 22 มกราคม 2516 ให้จัดระเบียบราชการด้านการศึกษาไว้ในฝ่ายการศึกษาและบริการชุมชน ประกอบด้วย 4 หน่วยงาน คือ.-

1. กองการประถมศึกษา

2. การศึกษาพิเศษ
3. กองบริการชุมชนและเยาวชน
4. กองวิชาการ

ต่อมาได้มีการจัดระเบียบราชการดำเนินการศึกษาของกรุงเทพมหานครใหม่ ตามประกาศกระทรวงมหาดไทย ซึ่งประกาศ ณ วันที่ 22 มีนาคม 2517 โดยเปลี่ยนจาก "ฝ่ายการศึกษาและบริการชุมชน" เป็น "สำนักการศึกษากรุงเทพมหานคร" มีอำนาจหน้าที่เกี่ยวกับงานด้านการศึกษาของกรุงเทพมหานคร ตลอดจนควบคุมกำกับดูแลการปฏิบัติงานของโรงเรียนในสังกัดกรุงเทพมหานคร โดยมีผู้อำนวยการสำนักการศึกษา เป็นผู้บังคับบัญชารับผิดชอบในการปฏิบัติราชการ และขึ้นตรงต่อผู้ว่าราชการกรุงเทพมหานคร

ปัจจุบันสำนักการศึกษา กรุงเทพมหานคร ได้จัดบริการดำเนินการศึกษาระบายไปทั่วเขตพื้นที่ในความรับผิดชอบของกรุงเทพมหานครทั้ง 24 เขต มีโรงเรียนประถมศึกษา 411 โรงเรียน ครู 12,337 คน นักเรียน 224,653 คน และห้องเรียน 7,278 ห้อง¹

สำหรับงานด้านการประถมศึกษา อันเป็นภารกิจและหน้าที่ในความรับผิดชอบของสำนักการศึกษา กรุงเทพมหานครนั้น หากเราจะพิจารณากันเพียงเฉพาะเขตพื้นที่ที่จะต้องรับผิดชอบดังกล่าวแล้ว จะเห็นว่าพื้นที่ที่กว้างขวางใหญ่มาก การดำเนินงานเพื่อจะสนองนโยบายในกิจการศึกษาที่กำหนดหรือวางไว้ ย่อมจะต้องประสบกับอุปสรรคและปัญหามากมายประการ จึงเป็นการยากยิ่งที่จะให้งานด้านนี้บรรลุผลสำเร็จได้โดยง่าย และได้เป็นที่ยอมรับกันแล้วว่า งานด้านการประถมศึกษานั้น เป็นภาระอันหนักหน่วงยิ่ง ที่สำนักการศึกษา กรุงเทพมหานคร ต้องรับไว้ในฐานะเป็นหน่วยงานหนึ่งที่ได้รับมอบ

การจัดการประถมศึกษาของประเทศไทย ยังไม่เจริญก้าวหน้าไปเท่าที่ควร คงจะ

¹ สำนักการศึกษา กรุงเทพมหานคร, งานประถมศึกษา, "สถิติจำนวนครู นักเรียน ห้องเรียน โรงเรียนสังกัดกรุงเทพมหานคร" (กรุงเทพมหานคร : งานประถมศึกษา, 2521), หน้า 2. (อัครสำเนา.)

เห็นว่า ตามแผนการศึกษาฉบับที่ 1 เราได้ตั้งเป้าหมายไว้ว่าจะขยายการศึกษาภาคบังคับออกไปเป็น 7 ปี ทั่วประเทศ ภายในปีพุทธศักราช 2523 ผลปรากฏว่า เรายังไม่อาจจะขยายออกไปตามเป้าหมายอย่างทั่วถึง ภายในห้วงระยะเวลาที่กำหนดได้ ก็มีการเปลี่ยนแปลงและปรับปรุงการศึกษาภาคบังคับเป็น 6 ปีอีก ตามแผนพัฒนาการศึกษาฉบับที่ 4 ความสำเร็จในการจัดการประถมศึกษาชั้นนั้น จะบรรลุผลตามเป้าหมายหรือไม่ ย่อมขึ้นอยู่กับปัจจัยหลายประการ ที่สำคัญและต้องรับภาระหนักที่สุดก็คือ หน่วยงานที่รับผิดชอบ เท่าที่ผ่านมาปรากฏว่ามีปัญหาทางการศึกษาอันเป็นอุปสรรคขัดขวางต่อการดำเนินงานด้านการศึกษามีให้เจริญรุดหน้าไปเท่าที่ควร พอสรุปได้ดังนี้.-

1. จำนวนนักเรียนที่เพิ่มปริมาณขึ้นอย่างรวดเร็ว ซึ่งก่อให้เกิดความเปลี่ยนแปลงอื่น ๆ ตามมาอีกด้วย เช่น จำนวนนักเรียนในแต่ละชั้นต้องเพิ่มขึ้น ปัญหาในการสอนของครูก็มีมากขึ้น เพราะพื้นฐานความรู้และสติปัญญาของนักเรียนแตกต่างกัน ซึ่งจะต้องแก้ด้วยการปรับปรุงการเรียนการสอนให้เหมาะสมกับเด็กในแต่ละกลุ่มแต่ละคน
2. ความรู้ในสาขาต่าง ๆ ได้เพิ่มขึ้นมากมาย และได้มีการค้นคว้าหาความรู้ใหม่ ๆ เพิ่มขึ้นในสาขาต่าง ๆ ครูจึงจำเป็นต้องปรับตนให้เป็นผู้มีความรู้ทันสมัยอยู่เสมอ
3. มีแนวคิดและการเรียนการสอนใหม่ ๆ เกิดขึ้น
4. ครูที่ขาดคุณภาพยังมีปริมาณมาก แม้จะมีครูใหม่เพิ่มขึ้น แต่ครูเหล่านั้นยังมีประสบการณ์น้อย
5. การเปลี่ยนแปลงจุดมุ่งหมายของการศึกษาบ่อยครั้ง

ในการจัดการประถมศึกษาของสำนักงานการศึกษา กรุงเทพมหานครนั้น ได้ประสบกับปัญหา และอุปสรรคต่าง ๆ หลายประการ แต่ปัญหาที่สำคัญและน่าจะยับยั้งมากกล่าวไว้ในที่นี้คือ.-

1. เกี่ยวกับอาคารสถานที่ โรงเรียนประถมศึกษาของกรุงเทพมหานคร เท่าที่มีอยู่ในปัจจุบัน ส่วนใหญ่ตัวอาคารเรียนจะเป็นอาคารแบบถาวร ส่วนบริเวณโรงเรียนนั้น ปรากฏว่ายังมีหลายต่อหลายแห่งที่ยังคับแคบเกินไป โดยเฉพาะอย่างยิ่งโรงเรียนที่อยู่ในเขตชั้นใน

บางแห่งมีบริเวณโรงเรียนไม่เหมาะสมกับตัวอาคาร และไม่สัมพันธ์กับจำนวนนักเรียนที่มีอยู่ในแต่ละโรงเรียน สภาพแวดล้อมบางแห่งไม่เหมาะสม ตั้งอยู่ใกล้โรงแรมหรือโรงงานที่ส่งกลิ่นเหม็นหรืออยู่ใกล้ถนนเกินไปมีเสียงรบกวนจากการจราจรมาก นอกจากนี้ผู้ปกครองนักเรียนมักนิยมส่งบุตรหลานของตนเข้าเรียนในโรงเรียนใหญ่ ทำให้นักเรียนไปแออัดกันอยู่ในโรงเรียนใหญ่ ๆ ในขณะที่โรงเรียนเล็ก ๆ มีจำนวนนักเรียนน้อย ในบางแห่งยังต้องจัดการสอนเป็น 2 ผลัด ซึ่งกรณีนี้ ก็อาจจะพิจารณากันได้หลายด้านหากจะพิจารณากันในค่านเศรษฐกิจก็นับว่าเป็นการลงทุนที่คุ้มค่า ถ้าจะพิจารณาในค่านคุณภาพ ของการศึกษาและสัมฤทธิ์ผลทางการเรียนของเด็กในโรงเรียนที่จัดให้มีการสอนวันละ 2 ผลัดแล้ว ก็อาจจะดีกว่าโรงเรียนที่ดำเนินการสอนตามปกติ¹ ขณะนี้ กรุงเทพมหานครได้มีนโยบายที่จะยกเลิกโรงเรียน 2 ผลัด ซึ่งนโยบายดังกล่าวยังไม่สัมฤทธิ์ผลจะต้องดำเนินการให้เป็นไปตามขั้นตอน เนื่องจากยังมีปัญหาเกี่ยวกับค่านงบประมาณและความขาดแคลนอาคารสถานที่เรียน

2. ปัญหาค่านอุปกรณ์การเรียน ซึ่งเป็นสิ่งสำคัญและจำเป็นต่อการเรียนการสอนของเด็ก นักเรียนในระดับประถมศึกษาเป็นอย่างยิ่ง โรงเรียนประถมศึกษาเป็นส่วนใหญ่ค้างประสกับปัญหาความขาดแคลนอุปกรณ์การศึกษา ด้วยเหตุที่เป็นการศึกษาภาคบังคับ ทางโรงเรียนจึงไม่อาจเรียกเก็บค่านำรุงการศึกษาจากผู้ปกครองนักเรียนได้ ปัญหาความขาดแคลนอุปกรณ์การศึกษานั้น พอจะประมวลได้ว่า ครูขาดงบประมาณที่จะใช้จ่ายเป็นค่าวัสดุครุภัณฑ์ ครุมีชั่วโมงการสอนมากเกินไป จนกระทั่งไม่มีเวลาพอที่จะมาจัดทำสื่อการสอนและครูบางคนอาจจะยังขาดทักษะในการผลิตสื่อบางอย่างขึ้นใช้เอง บางครั้งก็อาจจะเกิดจากการเก็บรักษาอย่างไม่ดีพอ เมื่อมีความจำเป็นต้องใช้ จึงต้องทำขึ้นใหม่ทุกครั้ง

3. ปัญหาเด็กนักเรียน เเท่าที่โรงเรียนในสังกัดกรุงเทพมหานครประสบอยู่ก็คือ ปัญหาเกี่ยวกับสุขภาพของเด็กเป็นส่วนมาก เพราะเท่าที่ปรากฏ เด็กที่มีสุขภาพไม่สมบูรณ์นั้นจะเป็นเด็กที่มาจากครอบครัวที่มีปัญหา มีความเป็นอยู่อย่างยากไร้ ชดสน มีอาหารการกินไม่

¹ วิไลวรรณ วิทย์โรจน์, การประถมศึกษา, พิมพ์ครั้งที่ 2. (กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์มิตรสยาม, 2522), หน้า 293.

สมบูรณ์ นักเรียนบางคนจึงเรียนไม่ไค้ผล เพราะได้รับการพักผ่อนไม่เพียงพอ เนื่องจากต้องช่วยพ่อแม่ปลูกครองหารายไค้หลังจากเลิกเรียนแล้ว จึงไม่มีเวลาสำหรับทำการบ้านที่ครูมอบหมายให้ ต้องนั่งหลับไค้ในเวลาเรียน สิ่งเหล่านี้ล้วนเป็นอุปสรรคต่อการเรียนการสอนของเด็กทั้งสิ้น เมื่อเด็กเรียนไม่ทันจึงก่อให้เกิดปัญหาเด็กหนีโรงเรียนตามขึ้นมามากอีก นอกจากนี้ปัญหาสำคัญอีกอย่างหนึ่งก็คือ โรงเรียนประถมศึกษาในสังกัดกรุงเทพมหานคร ต้องรับเด็กอายุถึงเกณฑ์เข้าเรียน โดยไม่มีโอกาสได้คัดเลือกเด็กที่จะเข้าเรียน จึงทำให้ระดับสติปัญญาของเด็กแตกต่างกันออกไป บางส่วนอาจมีพัฒนาการทางสมองอยู่ในเกณฑ์ต่ำ และบางส่วนอาจจะมีความพิการทางสมอง ซึ่งล้วนเป็นปัญหาในด้านการสอนแก่ครูทั้งสิ้น

4. ปัญหาท่านครู ครูเป็นบุคคลที่มีบทบาทสำคัญในวงการศึกษ เพราะเป็นผู้ที่ให้การศึกษอบรมสั่งสอนแนะนำและชี้แนวทางแก่นักเรียน ให้ความรู้ความสามารถในการออกไปดำรงชีวิตอยู่ได้อย่างมีความสุข ทั้งจะเป็นกำลังหรือส่วนช่วยในการสร้างเสริมหรือพัฒนาประเทศด้วย ดังที่ ม.ร.ว.ทวีโลก เกษมศรี ให้ความเห็นไค้ว่า "ครู เป็นตัวจักรสำคัญที่จะเกื้อหนุนให้การศึกษาบรรลุผลตามเป้าหมาย ถ้าครูบกพร่อง แม้วางองค์ประกอบอื่น ๆ จะดีสักเพียงไค้ก็ไค้ตาม การจัดการศึกษาก็ล้มเหลวอย่างแน่นอน"¹

ในการสอนของครูจะต้องยึดแนวทางตามหลักสูตรเป็นหลัก ปัจจุบันเป็นช่วงระยะเวลาที่เปลี่ยนมาไค้หลักสูตรปี 2521 จึงเป็นผลให้ครูผู้สอนต้องเปลี่ยนพฤติกรรมเกี่ยวกับการสอนใหม่ตามไปด้วย จึงทำให้เกิดปัญหาตามมาหลายประการ เช่น ครูบางคนต้องทำการสอนตามหลักสูตรใหม่ โดยที่ยังไม่เคยผ่านการอบรมเกี่ยวกับการใช้เอกสารหลักสูตร ครูบางส่วนยังไม่ค่อยเข้าใจเกี่ยวกับการใช้เอกสารหลักสูตรดีพอ นอกจากนี้ครูบางคนก็เกิดความวิตกกังวลว่า วิธีการใหม่ ๆ จะทำให้สอนไม่ทัน เพราะวิธีการสอนที่ไค้ต้องกินเวลา ไม่กล้าที่จะทดลองหาวิธีการใหม่ ๆ มาใช้ เนื่องจากมีความเชื่อว่า การสอนแบบเดิมจะเกิดผลไค้คือเด็กนักเรียนมากกว่า อีกประการหนึ่งเกิดจากความไม่พร้อมของตัวครูเอง ชารี มณีศรี ให้ความ

¹ ม.ร.ว.ทวีโลก เกษมศรี, "คำนำ", ลักษณะของครูที่สังคมต้องการ (กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์สามมิตร, 2518), หน้า 1.

เห็นว่า ในบางที่บางแห่ง ครูต้องต่อสู้ดิ้นรนกับสภาพความเป็นอยู่ สภาพของชุมชน ครูคนหนึ่ง
 ต้องสอนหลายชั้นเรียน สภาพแวดล้อมของชุมชนก็ไม่เอื้ออำนวยช่วยเหลื้อ โรงเรียนได้ สภาพ
 ทางเศรษฐกิจของครูเองก็ฝืดเคือง ฉะนั้นการที่ใครมาเสนอข้อคิดเห็นที่แปลก ๆ ใหม่ ๆ ครู
 เห็นว่าเป็นเรื่องทำให้เกิดการระเหิมขึ้น จึงไม่ยอมรับ¹

5. ปัญหาการบริหารโรงเรียน ครูใหญ่บางคนไม่มีเวลาพอจึงให้ความสำคัญทาง
 ด้านวิชาการน้อยเกินไป เพราะมุ่งแต่การบริหารงานธุรการ เสียเป็นส่วนใหญ่ จึงคิดไปว่างาน
 ที่ตนเองปฏิบัติอยู่และงานที่ได้มอบหมายให้ครูปฏิบัตินั้นมีความเหมาะสมก็อยู่แล้ว นอกจากนี้ก็มี
 ปัญหาเกี่ยวกับการจัดครูเข้าสอน ก็ยังไม่สามารถจะจัดให้ได้ตรงตามความถนัดและความ
 สามารถของแต่ละบุคคลได้

สำหรับงานด้านการศึกษาของกรุงเทพมหานครนั้น ได้มีผู้ทำการวิจัยไว้หลายเรื่อง
 เช่นในปี 2521 สมพงษ์ จิตระคับ ได้ทำการวิจัยเกี่ยวกับความคิดเห็นของผู้บริหารการ
 ศึกษาและครูประจำการโรงเรียนประถมศึกษา สังกัดกรุงเทพมหานคร ต่อการใช้หลักสูตร
 ประถมศึกษา 2521 ผลการวิจัยพบว่า "โรงเรียนประถมศึกษา สังกัดกรุงเทพมหานคร ส่วน
 ใหญ่ยังไม่พร้อมที่จะใช้หลักสูตรประถมศึกษา 2521 เพราะระดับมาตรฐานและคุณภาพของ
 โรงเรียนยังแตกต่างกันอยู่"²

ในปีเดียวกัน ช่าง รุทพิท ทำการวิจัยเรื่อง การวิเคราะห์เนื้อหาายกร่างหลักสูตร
 ประถมศึกษาที่สอดคล้องกับสภาพและความต้องการของท้องถิ่น โดยการส่งแบบสอบถามเกี่ยวกับ
 บทเรียนจากกลุ่มสร้างเสริมประสบการณ์ชีวิต ฉบับยกร่างชั้นประถมศึกษาปีที่ 1 - 4 ส่งไปยังโรง -

¹ ชารี มณีศรี, การนิเทศการศึกษา (กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์รุ่งวัฒนา,
 2521), หน้า 181.

² สมพงษ์ จิตระคับ, "ความคิดเห็นของผู้บริหารการศึกษาและครูประจำการโรง
 เรียนประถมศึกษา สังกัดกรุงเทพมหานคร ต่อการใช้หลักสูตรประถมศึกษา 2521" (วิทยานิ
 พนธ์ปริชญานมหาบัณฑิต แผนกวิชาประถมศึกษา บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2521),
 หน้า 148 - 150.

เรียนที่กำลังทดลองใช้หลักสูตรใหม่ทุกภาค คือ ภาคเหนือ ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ภาคกลาง ภาคใต้ และในเขตกรุงเทพมหานคร เพื่อให้ครูที่กำลังทดลองใช้หลักสูตรใหม่แสดงความคิดเห็น ผลการวิจัยพบว่า "โรงเรียนในกรุงเทพมหานคร ไม่มีเนื้อหาในกลุ่มวิชานี้ เหมาะสมที่จะเอาไปใช้ได้ทันที"¹

นอกจากนี้ สิริมา เกษมศิริสวัสดิ์ ได้ทำการวิจัยเรื่องความคิดเห็นของครูและนักเรียน ต่อการจัดโรงเรียนแบบสองหลักสูตรในโรงเรียนประถมศึกษา สังกัดกรุงเทพมหานคร ผลการวิจัยพบว่า "ครูและนักเรียนส่วนใหญ่ไม่ต้องการให้จัดโรงเรียนแบบสองหลักสูตร และเห็นควรให้เพิ่มอาคารสถานที่และอุปกรณ์ให้มากยิ่งขึ้น รวมทั้งปรับปรุงการเรียนการสอน การจัดกิจกรรมพิเศษ การจัดบริการ และต้องการให้ผู้บริหารให้ความเท่าเทียมกันแก่ครูและนักเรียน ทั้งรอบเช้าและรอบบ่าย"²

ปี พ.ศ. 2522 บุญนิตย์ ไวลูกศึกษ วิจัยเรื่องความคิดเห็นของผู้บริหารการศึกษา ครูประจำการและนักเรียนประถมศึกษา สังกัดกรุงเทพมหานคร เกี่ยวกับการใช้หลักสูตรประถมศึกษา พุทธศักราช 2521 ผลการวิจัยพบว่า เรื่องที่เป็นปัญหามากสำหรับผู้บริหารการศึกษา และครูประจำการมากที่สุดคือ เรื่องการได้รับความช่วยเหลือจากศึกษานิเทศก์ ทักษะในการสอนแบบรายงาน การสอนแบบเชิดหุ่นกระบอก การสอนโดยใช้หุ่นนิ้วมือ การเตรียมความพร้อมของเด็ก การใช้เครื่องรับวิทยุ เทป โทรทัศน์ การใช้รายการโทรทัศน์ การขาดแคลนงบประมาณ

¹ ช่าง ชูชีพ, "การวิเคราะห์เนื้อหาหลักสูตรประถมศึกษาที่สอดคล้องกับสภาพและความต้องการของท้องถิ่น" (วิทยานิพนธ์ปริญญาโทบริหารศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2521), หน้า 130 - 134.

² สิริมา เกษมศิริสวัสดิ์, "ความคิดเห็นของครูและนักเรียนต่อการจัดโรงเรียนแบบสองหลักสูตร ในโรงเรียนประถมศึกษา สังกัดกรุงเทพมหานคร" (วิทยานิพนธ์ปริญญาโทบริหารศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2521), หน้า 114 - 115.

และวัสดุสำหรับสร้างสื่อการสอน อาคารเรียน อาคารประกอบ การบริการนักเรียน และความจำกัคของเนื้อที่บริเวณโรงเรียน¹

จากปัญหาและผลการวิจัยดังกล่าวมาแล้วข้างต้น จะเห็นว่าโรงเรียนประถมศึกษาสังกัดกรุงเทพมหานคร ยังต้องการความช่วยเหลือในด้านกาปฏิบัติงานอยู่มาก โดยเฉพาะอย่างยิ่งครูต้องการคำแนะนำทางคานวิชาการ เพื่อช่วยให้การเรี ยนการสอนมีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น หน่วยงานที่มีหน้าที่คานการฝ่ายวิชาการ การให้คำแนะนำและปรับปรุงการเรี ยนการสอนก็คือ หนวยศึกษานิเทศก์ สานักการศึกษา กรุงเทพมหานคร

หนวยศึกษานิเทศก์ สานักการศึกษา ได้แบ่งหนวยงานออกเป็น 6 หนวย แต่ละหนวยจะประกอบคานหัวหน้าหนวยและศึกษานิเทศก์ประจำหมวดวิชาตาง ๆ ซึ่งได้แบ่งมอบงานความรับผิดชอบเขตการศึกษาตาง ๆ ดังนี้คือ.-

หนวยศึกษานิเทศก์ 1 รับผิดชอบการปฏิบัติงานนิเทศการศึกษาในโรงเรียนรวม 9 เขต ได้แก่ เขตพระนคร ป้อมปราบ ฯ ปทุมวัน สัมพันธวงศ บางรัก ยานนาวา กุสิต พญาไท และห้วยขวาง มีโรงเรียนในเขตพื้นที่ความรับผิดชอบรวม 70 โรงเรียน

หนวยศึกษานิเทศก์ 2 รับผิดชอบการปฏิบัติงานนิเทศการศึกษาในโรงเรียนรวม 4 เขต ได้แก่ เขตคลองสาน ธนบุรี บางกอกน้อย และบางกอกใหญ่ มีโรงเรียนในเขตพื้นที่ความรับผิดชอบรวม 54 โรงเรียน

หนวยศึกษานิเทศก์ 3 รับผิดชอบการปฏิบัติงานนิเทศการศึกษาในโรงเรียนรวม 3 เขต ได้แก่ เขตพระโขนง ลาดกระบัง และบางกะปิ มีโรงเรียนในเขตพื้นที่ความรับผิดชอบรวม 97 โรงเรียน (เป็นโรงเรียนอยู่ในสังกัดกองโรงเรียน สานักการศึกษา ในเขตพระโขนง 2 โรงเรียน)

¹บุญนิตย ใสสุตติก, "ความคิดเห็นของผูบริหารการศึกษา ครูประจำการและนักเรียนโรงเรียนประถมศึกษา สังกัดกรุงเทพมหานคร เกี่ยวกับการใช้หลักสูตรประถมศึกษาพุทธศักราช 2521" (วิทยานิพนธ์ปริญญาวิทยาศาสตรบัณฑิต แผนกวิชาประถมศึกษา บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2522), หนา 140 - 142.

หน่วยศึกษานิเทศก์ 4 รับผิดชอบการปฏิบัติงานนิเทศการศึกษาในโรงเรียนรวม 3 เขต ได้แก่ เขตบางเขน มีนบุรี และหนองจอก มีโรงเรียนในเขตพื้นที่ความรับผิดชอบ รวม 92 โรงเรียน

หน่วยศึกษานิเทศก์ 5 รับผิดชอบการปฏิบัติงานนิเทศการศึกษาในโรงเรียนรวม 3 เขต ได้แก่ เขตคลองสาน ภาษีเจริญ และหนองแขม มีโรงเรียนในเขตพื้นที่ความรับผิดชอบ รวม 52 โรงเรียน

หน่วยศึกษานิเทศก์ 6 รับผิดชอบการปฏิบัติงานนิเทศการศึกษาในโรงเรียนรวม 2 เขต ได้แก่ เขตบางขุนเทียน และราษฎร์บูรณะ มีโรงเรียนในเขตพื้นที่ความรับผิดชอบรวม 46 โรงเรียน¹

เนื่องจากงานนิเทศการศึกษาต้องเกี่ยวข้องกับบุคคล เป้าหมายสำคัญของการนิเทศการศึกษา คือความต้องการทำการประณตศึกษาใหม่คุณภาพ คือ ทำให้โรงเรียนประถมศึกษาเป็นโรงเรียนดี โรงเรียนที่ดีย่อมมีคุณภาพทางการศึกษาออกมาดี² ศึกษานิเทศก์มีหน้าที่จะต้องปฏิบัติงานให้บรรลุผลสำเร็จตามเป้าหมายที่วางไว้ แต่โดยข้อเท็จจริงแล้ว จะไม่สามารถปฏิบัติงานให้ได้ผลสมบูรณ์อย่างเต็มที่ เนื่องจากจะต้องประสบกับอุปสรรคและปัญหามากมายประการ

อุปสรรคและปัญหาในการปฏิบัติงานของหน่วยศึกษานิเทศก์ กรุงเทพมหานคร พอสรุปได้ดังนี้.-

¹ สำนักการศึกษา กรุงเทพมหานคร, หน่วยศึกษานิเทศก์, สำนักการศึกษาของท่าน (กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์สหประชาพานิชย์, 2522), หน้า 9 - 10.

² เกรียง เอี่ยมสกุล, "หลักการและเป้าหมายของนิเทศการศึกษา" เอกสารประกอบการอบรมศึกษานิเทศก์ประจำจังหวัด ภาควัน 14 (กรุงเทพมหานคร : หน่วยศึกษานิเทศก์ กรมสามัญศึกษา, 2515); หน้า 9. (อัคราเนา.)

1. ปัญหาค่านบุคลากร

1.1 เจ้าหน้าที่ธุรการมีจำนวนน้อย

1.2 อัตราตำแหน่งศึกษานิเทศก์ในบางหน่วยไม่ได้สัดส่วนกับจำนวนโรงเรียน เพราะแต่ละหน่วยมีจำนวนโรงเรียนซึ่งจะต้องรับผิดชอบไม่เท่ากัน

1.3 บุคลากรในหน่วยศึกษานิเทศก์ ถูกขอยืมตัวไปช่วยงานในหน่วยงานอื่น ทำให้ขาดอัตรากำลังในการปฏิบัติงาน

2. ปัญหาค่านยานพาหนะ

จำนวนยานพาหนะไม่สัมพันธ์กับปริมาณงานนิเทศการศึกษา ทั้งมีสภาพไม่พร้อมที่จะใช้ปฏิบัติงาน

3. ปัญหาค่านการเงิน

ไม่มีเงินสำรองจ่ายในโครงการต่าง ๆ ทำให้การปฏิบัติงานของเจ้าของโครงการไม่คล่องตัวเท่าที่ควร ในบางกรณีศึกษานิเทศก์ต้องแก้ปัญหาโดยการสำรองจ่ายเอง กว่าจะเบิกได้ก็ต้องใช้เวลาานาน เนื่องจากระเบียบปฏิบัติเกี่ยวกับการเงินไม่เอื้ออำนวยต่อการปฏิบัติงานของข้าราชการ

4. ปัญหาอื่น ๆ

นโยบายเร่งด่วนจากผู้บริหาร ทำให้ศึกษานิเทศก์ไม่สามารถจะปฏิบัติงานตามแผนที่กำหนดไว้

ปัญหาต่าง ๆ ที่ได้กล่าวไว้ข้างต้นนั้น เป็นผลให้ศึกษานิเทศก์ไม่สามารถจะปฏิบัติงานทางค่านวิชาการได้อย่างเต็มที่ การนิเทศการศึกษาจึงไม่ประสบผลสำเร็จเท่าที่ควร ทั้งที่ แผนแม่บทศึกษานิเทศก์ฉบับที่ ๑ และ แผนปฏิบัติการศึกษานิเทศก์ฉบับที่ ๑ กำหนดไว้ว่า จะดำเนินการปฏิรูปศึกษานิเทศก์ให้มีความเป็นอิสระและมีความเป็นเอกภาพ

¹ สำนักการศึกษา กรุงเทพมหานคร, หน่วยศึกษานิเทศก์, "สรุปงานประจำปีงบประมาณ 2522" (กรุงเทพมหานคร : หน่วยศึกษานิเทศก์ สำนักการศึกษา, 2523),

หน้า 5. (อัคราเนนา.)

เป็นที่ยอมรับกันอยู่โดยทั่วไปแล้วว่า การนิเทศการศึกษามีส่วนสำคัญที่จะช่วยให้การศึกษามีประสิทธิภาพมากหรือน้อยเพียงไร ด้วยเหตุนี้ ศึกษานิเทศก์จึงควรจักต้องรู้ถึงความต้องการของผู้บริหารโรงเรียน และครูประจำการว่าต้องการอะไร มีความต้องการศึกษานิเทศก์ในบทบาทอย่างไร ต้องการความช่วยเหลือจากศึกษานิเทศก์ในกรณีใด และมากน้อยเพียงไร จึงได้ทำการวิจัยเรื่องบทบาทของศึกษานิเทศก์ สังกัดกรุงเทพมหานคร เพื่อทราบแนวทางในการปฏิบัติอย่างมีประสิทธิภาพของงานศึกษานิเทศการศึกษ

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษบทบาทที่เป็นจริงของศึกษานิเทศก์ สำนักการศึกษา กรุงเทพมหานคร
2. เพื่อศึกษบทบาทของศึกษานิเทศก์ตามความต้องการของผู้บริหารโรงเรียน และครู สังกัดกรุงเทพมหานคร
3. เพื่อเปรียบเทียบบทบาทของศึกษานิเทศก์ตามความต้องการของผู้บริหารโรงเรียนและครู กับบทบาทของศึกษานิเทศก์ตามความเป็นจริง

สมมติฐานในการวิจัย

บทบาทของศึกษานิเทศก์ตามความเป็นจริงกับความต้องการของผู้บริหารโรงเรียน และครู สังกัดกรุงเทพมหานคร ไม่แตกต่างกัน

ขอบเขตของการวิจัย

1. ตัวอย่างประชากรที่ใช้ในการวิจัย คือ ศึกษานิเทศก์ สำนักการศึกษากรุงเทพมหานคร ผู้บริหารโรงเรียน และครูโรงเรียนประถมศึกษา สังกัดกรุงเทพมหานคร ปีการศึกษา 2523
2. วิจัยเกี่ยวกับบทบาทของศึกษานิเทศก์ของหน่วยศึกษานิเทศก์ สำนักการศึกษา กรุงเทพมหานคร

ประโยชน์ที่ได้รับจากการวิจัย

1. ทำให้ทราบบทบาทของศึกษานิเทศก์ตามความต้องการของผู้บริหารโรงเรียน และครูสังกัดกรุงเทพมหานคร
2. ทำให้ทราบว่าผู้บริหารโรงเรียนและครูต้องการได้รับการนิเทศในด้านใด มากน้อยเพียงไร และควรวิธีการเช่นไร
3. ผลการวิจัยจะเป็นประโยชน์แก่วิชาการศึกษานิเทศก์ สำนักงานการศึกษา กรุงเทพมหานคร เพื่อใช้เป็นแนวทางในการปรับปรุงและจัดปัญหาเกี่ยวกับงานด้าน การนิเทศการศึกษาให้มีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น
4. เป็นประโยชน์และแนวทางในการศึกษาค้นคว้าสำหรับผู้สนใจทั่วไป

คำจำกัดความ /

1. ครู หมายถึง ครูประจำการที่ทำการสอนชั้นประถมศึกษาในโรงเรียน สังกัดกรุงเทพมหานคร
2. ผู้บริหารโรงเรียน หมายถึง ครูใหญ่ อาจารย์ใหญ่ หรือผู้อำนวยการ โรงเรียน ผู้มีหน้าที่ในการกำกับดูแล และรับผิดชอบการบริหารงานของโรงเรียน ประถมศึกษา สังกัดกรุงเทพมหานคร
3. โรงเรียนประถมศึกษา หมายถึง โรงเรียนที่เปิดสอนตั้งแต่ชั้นประถมศึกษา ปีที่ 1 ถึงชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 สังกัดกรุงเทพมหานคร จำนวน 411 โรงเรียน
4. กรุงเทพมหานคร หมายถึง จังหวัดซึ่งเป็นที่ตั้ง เมืองหลวงของประเทศ มีประชากรหนาแน่น เป็นศูนย์รวมกิจการต่าง ๆ จึงต้องจัดรูปแบบการปกครองและ การบริหารให้มีลักษณะพิเศษขึ้น ครอบคลุมไปด้วยเขตทั้งหมด 24 เขตได้แก่

1. เขตพระนคร	2. เขตป้อมปราบศัตรูพ่าย	3. เขตปทุมวัน
4. เขตสัมพันธวงศ์	5. เขตบางรัก	6. เขตดุสิต
7. เขตพญาไท	8. เขตยานนาวา	9. เขตพระโขนง
10. เขตบางเขน	11. เขตบางกะปิ	12. เขตธนบุรี

13. เขตคลองสาน	14. เขตภาษีเจริญ	15. เขตบางขุนเทียน
16. เขตบางกอกน้อย	17. เขตคลองสาน	18. เขตบางกอกใหญ่
19. เขตมีนบุรี	20. เขตลาดกระบัง	21. เขตหนองจอก
22. เขตราชบุรี	23. เขตหนองแขม	24. เขตห้วยขวาง

5. บทบาท หมายถึง การปฏิบัติงานตามหน้าที่และความรับผิดชอบทั้งงานที่ต้องปฏิบัติประจำและงานที่ได้รับมอบหมายเป็นพิเศษ

6. การนิเทศการศึกษา หมายถึง ความพยายามในทุกวิถีทางที่จะช่วยส่งเสริมให้การศึกษามีคุณภาพและมาตรฐานในด้านการเรียนการสอน

7. ศักยภาพ หมายถึง ผู้ปฏิบัติงานในหน้าที่ของศึกษานิเทศก์ สำนักงานศึกษา กรุงเทพมหานคร ซึ่งทำหน้าที่ช่วยเหลือให้คำแนะนำและปรับปรุงเกี่ยวกับการเรียนการสอนของโรงเรียนในสังกัดกรุงเทพมหานครให้ดีขึ้น

วิธีดำเนินการวิจัย

กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัย

1. ศักยภาพ สำนักงานศึกษา กรุงเทพมหานคร จำนวน 53 คน (100 %)
2. ผู้บริหารโรงเรียนประถมศึกษา สังกัดกรุงเทพมหานคร ใช้วิธีการ

สุ่มตัวอย่างแบบแยกประเภท (Stratified random sampling) ซึ่งดำเนินการเลือกกลุ่มตัวอย่างประชากรดังนี้

2.1. เลือกโรงเรียนโดยจำแนกขนาดของโรงเรียนออกเป็นขนาดเล็ก กลาง ใหญ่ แล้วใช้จำนวน 25 % ของโรงเรียนแต่ละขนาดในแต่ละเขต โดยจำนวนโรงเรียนดังนี้ โรงเรียนขนาดเล็ก 60 โรงเรียน กลาง 33 โรงเรียน ใหญ่ 15 โรงเรียน รวม 108 โรงเรียน

2.2. ผู้บริหารโรงเรียน ได้แก่ ครูใหญ่ หรือผู้อำนวยการโรงเรียน จากทุกโรงเรียนที่ได้รับเลือกเป็นกลุ่มตัวอย่างประชากร จำนวน 108 คน

3. ครูประจำการ จากโรงเรียนประถมศึกษา สังกัดกรุงเทพมหานคร ซึ่งเป็นโรงเรียนที่ได้รับเลือกเป็นตัวอย่างในการวิจัย และทำการสอนในระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 1 - 6 ระดับชั้นละ 1 คน ต่อ 1 โรงเรียน ใ้จำนวนครุรวม 648 คน รวมกลุ่มตัวอย่างประชากรที่ใช้ในการวิจัยทั้งสิ้นจำนวน 809 คน

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย เป็นแบบสอบถามซึ่งดำเนินการสร้างดังนี้

1. ข้อมูลในการสร้างเครื่องมือการวิจัยได้มาจาก 003799
 - 1.1 การศึกษาคนควาจากตำราและเอกสาร
 - 1.2 ประสบการณ์ในการปฏิบัติงานค่านการนิเทศการศึกษาของผู้วิจัยเอง
 - 1.3 ผู้เชี่ยวชาญทางสาขาวิชาเฉพาะ

2. ลักษณะแบบสอบถามมี 3 ลักษณะคือ แบบตรวจสอบ (Check List) แบบมาตราส่วนประเมินค่า (Rating Scale) และแบบให้แสดงความคิดเห็น

3. แบบสอบถามที่ใช้แบ่งออกเป็น 2 ชุดคือ
 - 3.1 แบบสอบถามสำหรับผู้บริหาร โรงเรียนและครูประจำการ
 - 3.2 แบบสอบถามสำหรับศึกษานิเทศก์

4. แบบสอบถามแต่ละชุดแบ่งออกเป็น 3 ตอน ดังนี้

ตอนที่ 1 เป็นแบบสอบถามเกี่ยวกับสถานภาพของผู้ตอบ โดยการตรวจสอบ

(Check List)

ตอนที่ 2 เป็นแบบสอบถามแบบประเมินค่า (Rating Scale) ซึ่งตามเกี่ยวกับบทบาทของศึกษานิเทศก์ที่ปฏิบัติอยู่จริงกับบทบาทของศึกษานิเทศก์ ตามความต้องการของผู้บริหารโรงเรียนและครูโรงเรียนประถมศึกษา สังกัดกรุงเทพมหานคร ส่วนแบบสอบถามสำหรับศึกษานิเทศก์นั้น เป็นแบบสอบถามที่เกี่ยวกับบทบาทของศึกษานิเทศก์ที่ปฏิบัติอยู่จริงเท่านั้น

ตอนที่ 3 เป็นแบบสอบถามปลายเปิด (Open - ended) เพื่อให้ผู้ตอบแบบสอบถามมีเสรีในการที่จะให้ข้อคิดเห็นและข้อเสนอแนะที่เกี่ยวกับการปฏิบัติงานของศึกษานิเทศก์

นำแบบสอบถามทั้ง 3 คนนี้ไปทดลองใช้กับศึกษานิเทศก์จังหวัด กรมสามัญศึกษา 30 คน ผู้บริหารโรงเรียนและครูประจำการในโรงเรียนประถมศึกษา สังกัดกรุงเทพมหานคร ซึ่งไม่ใช่กลุ่มตัวอย่างมาประเภทละ 15 คน รวม 30 คน

5. นำแบบสอบถามฉบับชั่วคราวไปปรับปรุงให้เป็นฉบับสมบูรณ์ แล้วจึงนำแบบสอบถามฉบับสมบูรณ์นั้นไปใช้กับกลุ่มตัวอย่างประชากรที่ได้ทำการสุ่มไว้แล้ว

การเก็บรวบรวมข้อมูล

ผู้วิจัยนำแบบสอบถามพร้อมหนังสือขอความร่วมมือในการทำวิทยานิพนธ์ของผู้วิจัยเอง ส่งไปยังกลุ่มตัวอย่างดังนี้.-

1. ส่งแบบสอบถามไปยังศึกษานิเทศก์ สำนักงานการศึกษา ด้วยตนเอง
 2. ส่งแบบสอบถามบางส่วนไปยังผู้บริหารโรงเรียนและครูโรงเรียนประถมศึกษา ซึ่งเป็นโรงเรียนตัวอย่างด้วยตนเอง บางส่วนขอความอนุเคราะห์จากศึกษาธิการเขต เพื่อส่งแบบสอบถามไปยังกลุ่มประชากรตัวอย่างในโรงเรียนที่อยู่ในเขตรับผิดชอบนั้น ๆ
- เมื่อกลุ่มตัวอย่างตอบแบบสอบถามแล้ว ผู้วิจัยจะเก็บรวบรวมข้อมูลดังนี้.-
1. เก็บแบบสอบถามจากศึกษานิเทศก์ กลับคืนมาด้วยตนเอง
 2. ผู้บริหารโรงเรียนและครู ให้เก็บรวบรวมข้อมูลใส่ซองซึ่งปิดผนึก และจากหน้าซองไว้เรียบร้อยแล้วส่งคืนผู้วิจัย

การวิเคราะห์ข้อมูล

เมื่อได้รับแบบสอบถามคืนมา ผู้วิจัยจะดำเนินการดังนี้.-

1. ตรวจสอบความสมบูรณ์ของแบบสอบถามทุกฉบับ
2. จัดหมวดหมู่โดยแยกแบบสอบถามออกเป็นกลุ่ม ตามตัวแปรและนำมาหาคะแนนความถี่
3. ดำเนินการวิเคราะห์โดยหาค่าต่าง ๆ ดังนี้
 - 3.1 นำแบบสอบถามคนที่ 1 มาแจกแจงความถี่คิดเป็นร้อยละและนำมาเสนอ

ในรูปตารางประกอบความเรียง

3.2 นำแบบสอบถามตอนที่ 2 มาแจกแจงความถี่ แล้วหาค่า \bar{X} ค่า SD แล้วนำเสนอในรูปตารางประกอบความเรียง

3.3 นำแบบสอบถามตอนที่ 3 มาสรุปความคิดเห็นและข้อเสนอแนะ แล้วจัดระเบียบเรียงลำดับตามความถี่

3.4 หาความแตกต่างระหว่างกลุ่มโดยการวิเคราะห์ความแปรปรวนทางเดียว (One Way Analysis of Variance)

4. สรุปผลการวิเคราะห์ข้อมูลและข้อเสนอแนะ

ลำดับชั้นในการวิจัย

บทที่ 1 ความเป็นมาของปัญหา วัตถุประสงค์ของการวิจัย สมมติฐานในการวิจัย ขอบเขตของการวิจัย ประโยชน์ของการวิจัย

บทที่ 2 รายงานหรือเอกสารการวิจัยอื่นที่เกี่ยวข้อง

บทที่ 3 วิธีดำเนินการวิจัยและรวบรวมข้อมูล

บทที่ 4 การวิเคราะห์ข้อมูลและผลการวิเคราะห์ข้อมูล

บทที่ 5 สรุปผลการวิจัย อภิปรายและข้อเสนอแนะ

จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย